

**'Oku mau fakalata'ia 'i he 'ea lelei mo e to'onga mo'ui faka'ofa'ofa 'i Kuinisilani Kaikehe, ko e ngaahi nanunga fakaenatula hangee ko e saikolone, matangi malohi mo e tafea ko e konga ta'e 'amanekina ia 'a hotau 'atakai. 'Oku fakae'a mai 'e he ngaahi me'a ne toki hoko ki mui ni mai, 'oku 'ikai malava ke tau fakata'eta'e'ehoha'a mei he nunu'a kovi 'oku 'omi 'e he me'a ni.**

Kumi taimi leva he taimi ni ke teuteu ki he ngaahi 'u fakatu'utamaki fakatu'upakee 'aki ha:

- Tokateu ha'o Palani Fakatu'utamaki Fakatu'upakee;
- Tokateu ha'o Puha 'oku maau ai 'a e ngaahi me'a ke tokoni ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee,
- Tokateu ho 'api
- Fanongo mai ki he ngaahi 'u fakatokanga

Ko e ngaahi 'u Sevesi ko ia ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee 'oku kehekehe pe 'a hono ngaahi 'u founga ke fakatokanga mai ki he komiunitii fekau'aki mo e matangi malohi ka e pehee ki he ngaahi 'u fakatu'utamaki fakatu'upakee kehe 'aee 'oku fiema'u ke fai ha teuteu mo ha ngaue kiai 'i he tu'unga fakae'api. 'I he taimi ko ia 'oku tuku mai ai 'a e ngaahi 'u fakatokanga 'e malava ke tatakai atu koe ki he:

- Fakahoko faka'osi 'a ho'o ngaahi teuteu
- 'Ai ke malu 'a e ngaahi 'u me'a 'i ho 'api
- Fakahoko 'a ho'o Palani ki ha Fakatu'utamaki Fakatu'upakee
- Kuo 'osi maau 'a e feitu'u ke fai ai 'ae fakamalumu, pe
- Ko e kamata 'a e fetukutuku ki he feitu'u ne 'osi fai 'a hono fakapapau'i 'oku malu ange

**'Oku fu'u fakavaveveve 'aupito 'a e 'u Fakatokanga** – te ke fiema'u ke ke ngaue leva he vave taha 'i he ngaahi 'u fakamatala kuo tuku atu

## 1. Fanongo mai:

- Fakamo'ui 'a ho'o letio fakamaka ki ho'o fale fakamafolalea 'i ho kolo pe ko e letio fakamafolalea fakakomesiale 'i ho'o feitu'u ki he 'u fakamatala fakamuimuitaha fekau'aki mo e fakatokanga.
- Fakamo'ui 'a ho'o televisone ki he polokalama 'i ho feitu'u ke ke sio mo fanongo ki he ngaahi fakamatala fakamuimuitaha 'o e fakatokanga.

## 2. Hu ki he:

- Uepisaiti 'a e Potungae Talamatangi ki he ngaahi fakamatala 'ea, fakatokanga matangi mo e ngaahi fakamatala ki he fakatokanga sunami. [www.bom.gov.au](http://www.bom.gov.au).
- Uepisaiti Ngaahi 'U Sevesi ki hono Mapule'i 'a e Fakatamaki 'a Kuinisilani mo e fakamatala ki he tokateu, tuku mai 'a e Fakatokanga Fakatu'utamaki Fakatu'upakee mo e fakamatala lolotonga fekau'aki mo e fakatamaki lolotonga. [www.disaster.qld.gov.au](http://www.disaster.qld.gov.au)
- Ko ho'o uepisaiti fakafeitu'u ki he fakamatala fekau'aki mo e ngaahi palani fakaekolo ki hono mapule'i 'a e fakatu'utamaki fakatu'upakee 'i ho feitu'u mo e ngaahi fokotu'utu'u kau ai 'a e fakamatala ki he fetukutuku mo e ngaahi 'u hala ke ngaue'aki. [www.dip.qld.gov.au/local-government-directory.html](http://www.dip.qld.gov.au/local-government-directory.html)

## 3. Fanongo mai:

- Ki he Ngaahi Faka'ilonga 'o e Fakatokanga Angamaheni ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee(SEWS) 'a ia 'oku ngaue'aki 'i he kamata'anga 'o ha fakatokanga fakamatoato.
- Ki he ngaahi 'u fekau hiki'aki e le'o ko e fakatokanga ke 'ai ki ho'o laine telefoni pea mo e ngaahi 'u fekau ke 'ai atu faka text ki ho'o telefoni to'oto'o.
- Ki he ngaahi 'u fakamafola malu 'a ho'o komiunitii ( 'i he letio mo e televisone) ko e fale'i mo e 'omi tala fanongonongo.
- Ki he 'u me'a fakaongo le'o lahi mo hono tuku mai 'a e tala fakale'o lahi, ko e ngaahi 'u Sevesi Fakatu'utamaki Fakatu'upakee 'a ia 'e mei ngaue'aki 'i ha ngaahi me'a 'e ni'ih'i tukupau.
- Ki he Ngaahi 'u Sevesi Ki he Fakatokanga Fakatu'utamaki Fakatu'upakee 'a ia 'e a'u atu ha kau 'ofisa 'o Tukituki atu 'i ho'o matapa ke fakahoko 'a e ngaahi fakatokanga.
- Ki ha 'u fakamatala ange ki he ngaahi 'u Fakatokanga Matangi telefoni ki he:
  - 'U Fakatokanga Saikolone Talopiki 'a QLD: 1300 659 212
  - 'U Fakatokanga 'Ea ki he Fonua mo e Tafea 'a QLD: 1300 659 219
  - 'U Fakatokanga ki he 'u Matafonua mo e Malini 'a QLD: 1300 360 427
  - Fakamatala Fekau'aki mo e Fakatokanga Sunami Fakailifia 'a 'Aositelelia: (1300 TSUNAMI) 1300 878 6264
  - 'U Fakatokanga Fakalukufua 'a QLD: 1900 969 922 ('Oku totongi 'a e ta ki he fika ni)

## 4. pea Ngaue:

- Ngaue he vave taha ki he fakamatala kuo 'osi tuku atu
- Fakapapau'i 'oku 'ilo 'e he taha kotoa 'a e fakatokanga mo e fale'i ne fakahoko atu. Vakai'i 'a e 'u kaunga'api mo e ngaahi maheni 'a ee 'oku nau fiema'u ha tokoni makehe
- Faka'aonga'i 'a ho'omou Palani ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee
- Kumi ke ma'u pea to'o mai 'a ho'o Puha tokateu ki ha Fakatu'utamaki Fakatu'upakee
- Ngaue'aki 'a ho'o palani fokotu'utu'u ki he fetukutuku 'o ka fiema'u.

'O kapau 'oku ke 'a'ahi pe holitei ki Kuinisilani pe ko lotofonua atu, pea 'oku 'ikai ke 'iai ha'o famili pe maheni ke ke hao mo fakamalumu kiai, fetu'utaki ki he pule 'o e nofo'anga 'oku ke 'iai ke ke 'ilo 'a e ngaahi me'a ke fai fekau'aki mo ha fetukutuku.



## EMERGENCY ALERT. BE WARNED. BE INFORMED.

Ko e Fakatokanga ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee ko e sisitemi fakatelefoni ia 'oku fakamafai'i ke ngaue'aki ki hono tukuatu 'a e ngaahi 'u fakatokanga ki he 'u komiunitii.

Ko e Fakatokanga ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee 'e ala ngaue'aki ia ke 'oatu ha ngaahi le'o fakatokanga fou he telefoni laine 'i 'api 'o fakatefito 'i he feitu'u 'oku tuku ai 'a e sino'i telefoni, pea mo ha text fakatokanga ki ho'o telefoni to'oto'o 'o fakatefito 'i he tu'asila 'oku 'ave kiai 'a e mo'ua.

'Oku 'iai ke ngaue'aki ki he ngaahi 'u me'a fakatu'utamaki fakatu'upakee, kau kiai 'a e ngaahi 'u nanunga fakaematangi mo e vela lalahi. 'Oku 'ikai ke 'eke'i atu ha totongi pea 'oku 'ikai ke ke totongi ki he fakatokanga. Mahu'inga taha, 'oku 'ikai malava ke ke ta'e kau koe ki hono ma'u 'a e 'u fakatokanga fakatu'utamaki fakatu'upakee ko eni.

'O kapau 'oku ke ma'u ha Fakatokanga Fakatu'utamaki Fakatu'upakee, 'oku fiema'u ke ke fanongo fakalelei ki he fale'i 'oku 'oatu pea ke ngaue he vave taha. Ko e 'u fekau 'oku 'oatu 'e ha le'o 'e toutou mo liu pe 'o kapau te ke fakatatali 'a e laine. 'E mei hanga eni 'o fakahoko atu ke ke fakahoko faka'osi 'a ho'o tokateu, 'ai ke malu mo e ngaahi 'u koloa 'i ho 'api, pau 'a e feitu'u ke fakamalumu ai pe ko e kamata leva 'a e fetukutuku ki he feitu'u ne 'osi fili ke fai 'a e 'alu kiai 'oku malu ange. Ki ha to e 'u fakamatala 'a'ahi ki he:

[www.disaster.qld.gov.au/ea/emergencyalert.asp](http://www.disaster.qld.gov.au/ea/emergencyalert.asp)

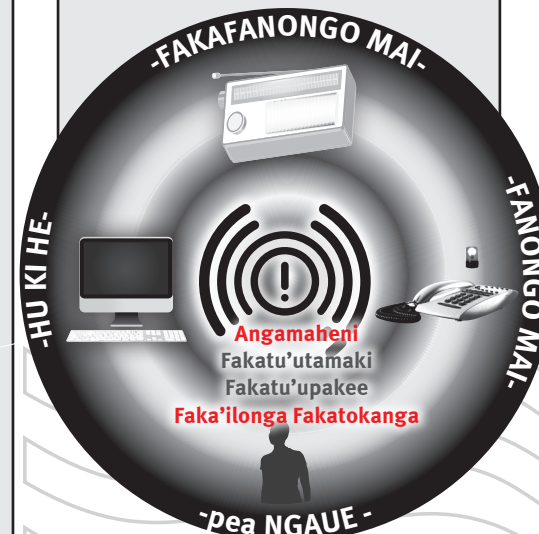


'I he taimi koia 'oku fakahoko atu ai 'a e 'u fakatokanga ki he ngaahi fu'u fakatu'utamaki fakatu'upakee lalahi, 'e meimee ke fakahoko 'e he kau ma'u mafai 'i he mala'e tatau 'a e faka'ilonga fakatokanga angamaheni 'o e Fakatu'utamaki Fakatu'upakee(SEWS) kimu'a pea 'omi 'a e fakamatala fekau'aki mo e fakatu'utamaki fakatu'upakee.

Ko e SEWS ko e founga fakatangi le'o lahi ia 'oku ngaue'aki 'i 'Aositelelia kotoa ki he ngaahi 'u fakatu'utamaki fakatu'upakee lalahi hangee ko e saikolone lahi, vela lalahi, tafea mo e afaa. Ko ho'o fanongo pe ki he faka'ilonga 'i he letio, televisone pe ko e telefoni 'i hono fakahoko atu 'i he 'u fekau Fakatokanga ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee, tokanga 'aupito ki he fakamatala pea muimui 'o ngaue he vave taha ki he fale'i 'oku 'oatu.

Ke fanongo ki he SEWS hu ki he:

[www.disaster.qld.gov.au/disasters/warning.asp](http://www.disaster.qld.gov.au/disasters/warning.asp)



**Ko e ngaahi 'u fakatokanga 'oku fakavaveveve** – 'e fiema'u ia ke ke ngaue kiai 'i he vave taha ki he 'u fakamatala kuo tuku mai.

Tatau aipe pe ko e ha 'a e fakatu'utamaki fakatu'upakee, 'oku fiema'u ke .....

**Fanongo mai...Hu ki he...Fakafanongo pea Ngaue!**

## Fakafanongo ki he Ngaahi 'U Fakatokanga!

### FAKAFANONGO, HU KI HE, FANONGO PEA NGAUE

#### Fakafanongo mai:

Ko e fale fakamafola letio 'i hoku feitu'u: \_\_\_\_\_

Ko e Fale fakamafola TV 'i hoku feitu'u: \_\_\_\_\_

#### Hu ki he:

Potungae Talamatangi (BoM) [www.bom.gov.au](http://www.bom.gov.au)  
Ko e Potungae -'I he'eku peesi fakakolo:

'U Sevesi ki hono Mapule'i 'a e Fakatamaki 'a Kuinisolani

[www.disaster.qld.gov.au](http://www.disaster.qld.gov.au)

Ko e uepisaiti 'a hoku kosilio fakakolo:

#### Fakafanongo mai:

[www.disaster.qld.gov.au/disasters/warning.asp](http://www.disaster.qld.gov.au/disasters/warning.asp)  
[www.disaster.qld.gov.au/EA/Emergencyalert.asp](http://www.disaster.qld.gov.au/EA/Emergencyalert.asp)

Ko e Potungae - Ko 'eku Fika fakalotofonua:

Fakamatala fekau'aki mo e Tsunami  
1300 TSUNAMI (1300 878 6264)

#### Ngaue leva:

Ngaahi fakatokanga 'oku fakavavevave  
Ngaue leva 'i he vave taha ki he fakamatala kuo tuku  
atu.

Ki ha to e fakamatala ki he

tokateu ki ha fakatu'utamaki fakatu'upakee, 'a'ahi ki he

[www.disaster.qld.gov.au](http://www.disaster.qld.gov.au)

Peesi 2 'i he 2 Tongan

## 'U Fakamatala ki he 'u Fika Fetu'utaki 'i he taimi 'o e Fakatu'utamaki Fakatu'upakee

Polisi - Tamate Afi - Me'alele Tokoni 'a e Falemahaki	Fo'i noa 'e Tolu (000) (112 mei he telefoni to'oto'o)	<a href="http://www.safer.qld.gov.au/Emergencies/Triple_Zero">www.safer.qld.gov.au/Emergencies/Triple_Zero</a>
Potungae Talamatangi		
'U Fakatokanga Fakalukufua 'a QLD	1900 969 922 (*oku 'iai 'a e totongi ki he ta ki he fika ko eni)	<a href="http://www.bom.gov.au">www.bom.gov.au</a>
'U Fakatokanga matangi Saikolone Talopiki	1300 659 212	<a href="http://www.bom.gov.au/cyclone">www.bom.gov.au/cyclone</a>
'U Fakatokanga ki he Fonua mo e Tafea, 'a QLD	1300 659 219	<a href="http://www.bom.gov.au/hydro/flood/qld">www.bom.gov.au/hydro/flood/qld</a>
'U Fakatokanga ki he u Matafonua mo e Malini 'a QLD	1300 360 427	<a href="http://www.bom.gov.au/marine">www.bom.gov.au/marine</a>
Fakamatala ki he Sunami Fakailifia 'a 'Aositelelia	1300 TSUNAMI 1300 878 6264	<a href="http://www.bom.gov.au/tsunami">www.bom.gov.au/tsunami</a>
Faka'ilonga Angamaheni ki he Fakatokanga ki he Fakatu'utamaki Fakatu'upakee (SEWS)		<a href="http://www.disaster.qld.gov.au/disasters/warning.asp">www.disaster.qld.gov.au/disasters/warning.asp</a>
'U Fika Fakalotofonua/fakakolo 'a e Pule'anga		<a href="http://www.dip.qld.gov.au/local-government-directory.html">www.dip.qld.gov.au/local-government-directory.html</a>
'U Potungae Mo'uilelei & Falemahaki	13 HEALTH (13 43 25 84)	<a href="http://www.health.qld.gov.au">www.health.qld.gov.au</a>
'U 'Apiako		<a href="http://www.education.qld.gov.au">www.education.qld.gov.au</a>
Ma'u'anga 'Uhila/Taimi mate ai - 'U laine 'uhila 'oku holo Tonga Hahake QLD:	Energex: 13 19 62	<a href="http://www.energex.com.au">www.energex.com.au</a>
'U Feitu'u Kehe 'o QLD:	Ergon Energy: 13 16 70	<a href="http://www.ergon.com.au">www.ergon.com.au</a>
- Ma'u'anga mo e Taimi 'oku mate ai Tonga Hahake QLD:	Energex: 13 62 62	
'U Feitu'u kehe 'o QLD:	Ergon Energy: 13 22 96	
Tapuni e 'u Hala Tonga Hahake QLD:	13 19 40	<a href="http://www.131940.qld.gov.au">www.131940.qld.gov.au</a>
'U Feitu'u kehe 'o QLD:	1300 130 595	
Telefoni Telstra:	132 203	<a href="http://www.telstra.com.au">www.telstra.com.au</a>
Optus:	1300 307 937	<a href="http://www.optus.com.au">www.optus.com.au</a>
Fanga Monumanu Fika telefoni ki he Fanga Monumanu Nofovao	1300 130 372	
RSPCA	1300 852 188	<a href="http://www.rspcaql.org.au/emergencies">www.rspcaql.org.au/emergencies</a>
Laine Telefoni ki hono tokangaekina 'o e Mahaki (lipooti e ngaahi mahaki 'o e fanga monumanu)	1800 675 888	<a href="http://www.dpi.qld.gov.au/27_127.htm">www.dpi.qld.gov.au/27_127.htm</a>
'U monumanu Pulia/mole		<a href="http://lostfound.rspcaql.org.au/">http://lostfound.rspcaql.org.au/</a>

Ko e tohi fakamatala polosua ko eni ko e fakamatala pe pea 'oku fakahoko ia 'i he falala mo'oni. Ko e Potungae 'o e Komiuniti ki he Hao, Mapule'i 'a e Fakatu'utamaki Fakatu'upakee 'a Kuinisolani mo e Sevesi Fakatu'utamaki Fakatu'upakee Fakasiteiti 'oku 'ikai ke nau mo'ua ki ha fa'ahinga taha pe ko e 'uhii ko ha mole pe maumau(kau ai mo ha ola 'o ha mole pe maumau) 'a ia 'oku ngalingali 'e uesia pe fakatupunga, 'a ee na'e meimei hoko hangatonu pe 'ikai hangatonu, ko e 'uhii ko ha fakafalala 'a ha taha ki he ngaahi 'u fakamatala 'oku tukuatu 'i he tohi fakamatala polosua ko eni.